

Tussenrapportage Veilig Thuis - de basis op orde

Datum

25 mei 2016

Contact

Jan-Dirk Sprokkereef
Lieke Bruinooge

Veilig Thuis – basis op orde

1.1 Aanleiding

De inspecties hebben in de tweede helft van 2015 onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de 26 Veilig Thuis organisaties in Nederland. In hun rapporten hebben zij aangegeven dat er ten aanzien van de kwaliteit een aantal opgaven ligt bij de Veilig Thuis organisaties. In het bijzonder zijn de wachtlijsten en de kwaliteit in de keten belangrijke aandachtspunten.

Gemeenten en Veilig Thuis organisaties hebben de wens te werken aan een verdere verbetering van de kwaliteit van Veilig Thuis organisaties en de inbedding in de keten van jeugd, zorg en veiligheid. Jan-Dirk Sprokkereef heeft daarom van de VNG de opdracht gekregen gemeenten en Veilig Thuis organisaties te ondersteunen in de opgaven die er liggen om te komen tot een *dekkend netwerk van duurzame effectieve Veilig Thuis organisaties, die voldoen aan de eisen van de Inspectie, zodanig dat gemeenten kunnen voldoen aan hun wettelijke verantwoordelijkheden*.

De focus ligt hierbij de komende zes maanden op *basis op orde*. Hierbij wordt ‘basis op orde’ gedefinieerd als het voldoen aan de randvoorwaarden zoals door de inspecties in Stap 1 gesteld. Dat betekent dat in elke regio de acties die noodzakelijk zijn om een goed functionerend VT, waaronder het naar aanleiding van het inspectierapport opgestelde verbeterplan, zijn uitgevoerd. Waar dat niet mogelijk is, zijn er concrete sluitende afspraken gemaakt over interventies waarmee en termijn waarbinnen het beoogde resultaat wordt behaald. Binnen een half jaar hebben er zichtbaar verbeteringen plaatsgevonden en is het minimale kwaliteitsniveau van alle Veilig Thuis organisaties binnen handbereik.

Dat wil niet zeggen dat daarmee voldaan is aan de opdracht in de volle breedte, zoals hierboven verwoord. Er moet een helder resultaat liggen na 6 maanden, maar parallel hieraan wordt een intensief traject gestart om de beoogde transformatie te realiseren.

1.2 Aanpak

Aan de hand van reeds beschikbare informatie over de Veilig Thuis organisaties bij de VNG, VWS en VenJ (waaronder de inspectierapporten en de verbeterplannen naar aanleiding van de inspectierapporten) worden per Veilig Thuis organisatie gesprekken gevoerd met (1) ambtelijke adviseurs van de verantwoordelijk wethouder, (2) vertegenwoordiger(s) van de Veilig Thuis organisatie en (3) de verantwoordelijk wethouder (waar nodig).

Met deze gesprekken wordt het volgende in kaart gebracht:

- Knelpunten die ervaren worden en de oorzaken die daaraan (mogelijk) ten grondslag liggen
- Opgaven
- Belangrijkste partners in de keten – die onderdeel uitmaken van het verbeterproces
- Wensen ten aanzien van de inrichting van het verbeterproces

Aan de hand van deze informatie wordt per Veilig Thuis organisatie een risicoanalyse opgesteld. Deze risicoanalyse wordt besproken met wethouders en bestuurders van de betreffende Veilig Thuis organisatie en wordt gerapporteerd aan de opdrachtgever.

De volgende drie categorieën worden gehanteerd als het gaat om het functioneren van Veilig Thuis organisaties:

1. Basis op orde

De Veilig Thuis organisaties die tot deze categorie behoren hebben aangetoond te voldoen aan de (meeste) gestelde randvoorwaarden. Er is sprake van een gezamenlijke bestuurlijke visie op de positionering van de Veilig Thuis organisatie, voldoende prioritering van financiële middelen en capaciteit en van kwalitatief voldoende tactisch en operationeel management.

2. Basis op orde maar potentieel kwetsbaar / Basis binnen afzienbare tijd op orde

Tot deze categorie behoren enerzijds Veilig Thuis organisaties die in korte tijd een (grote) inhaalslag hebben laten zien op een of meerdere van bovenstaande punten en daarmee lijken te voldoen aan de (meeste) gestelde randvoorwaarden. Deze ontwikkelingen zijn echter dusdanig pril dat er een risico aanwezig is dat de vooruitgang niet beklijft.

Anderzijds behoren tot deze categorie de Veilig Thuis organisaties die op dit moment nog niet aan de gestelde randvoorwaarden voldoen maar dusdanige verbeteracties in gang hebben gezet dat de verwachting is dat dit binnen afzienbare tijd wel het geval zal zijn.

3. Basis niet op orde

De Veilig Thuis organisaties die tot deze categorie behoren voldoen op dit moment (nog) niet aan de gestelde randvoorwaarden. De verbeteracties die in gang zijn gezet leiden (nog) onvoldoende tot resultaat. Tot deze categorie kunnen ook Veilig Thuis organisaties behoren die redelijk tot goed uit de toetsing Eerste Fase van de inspecties zijn gekomen.

Indien noodzakelijk kunnen de volgende maatwerk acties worden ingezet:

- Acties door Jan-Dirk Sprokkereef op bestuurlijk niveau (zowel instelling als gemeentelijk), bv. adviesgesprekken met instelling of wethouder(s)
- Acties door de VNG op ambtelijk of bestuurlijk niveau
- In afstemming met de VNG, VWS en VenJ het in positie brengen van bewindspersonen vanuit hun stelselverantwoordelijkheid (inclusief inspecties).

1.3 Elementen risicoanalyse

Per Veilig Thuis organisatie wordt een risicoanalyse opgesteld. In bijlage 1 is een format van een dergelijke risicoanalyse opgenomen. In deze risicoanalyse wordt de situatie van een Veilig Thuis organisatie beoordeeld aan de hand van de volgende hoofdthema's:

– Inhoudelijke kwaliteit

Binnen dit hoofdthema wordt in kaart gebracht hoe een Veilig Thuis organisatie werkt aan de verbeterpunten die uit de toetsing van stap 1 door de inspecties zijn gekomen,

met extra focus op het bestaan van eventuele wachtlijsten en hoe zicht op veiligheid is georganiseerd.

- *Visie en positionering Veilig Thuis*

Binnen dit hoofdthema wordt per Veilig Thuis organisatie in kaart gebracht welke visie gemeenten in de regio hebben op de rol en positionering van Veilig Thuis ten opzichte van de lokale structuur (wijkteams), hoe de aansluiting van Veilig Thuis op de lokale structuur is georganiseerd, en of de lokale structuur passend op de visie is ingericht.

- *Bestuurskracht*

Binnen dit hoofdthema wordt per Veilig Thuis organisatie in kaart gebracht welke visie gemeenten in de Veilig Thuis regio hebben op de positionering, sturing en bekostiging van Veilig Thuis.

In de risicoanalyse wordt de feitelijke situatie beschreven en worden eventuele risico's die deze situatie met zich mee brengt in kaart gebracht en besproken met wethouders en bestuurders van de betreffende Veilig Thuis organisatie.

1.4 Beeld van het functioneren van Veilig Thuis organisaties

Onderstaande analyse beslaat 19 Veilig Thuis organisaties. Voor deze organisaties zijn op dit moment zijn nog niet alle benodigde gesprekken gevoerd. **Onderstaande analyse is daarom nadrukkelijk een tussenresultaat en wordt op basis van volgende gesprekken uitgebreid en bijgesteld.**

Inhoudelijke kwaliteit

Wachtlijsten, zicht op veiligheid en de integratie van de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld zijn de meest prangende kwesties bij de Veilig Thuis organisaties. Driekwart van de Veilig Thuis organisaties waarover gesprekken zijn gevoerd hebben nog te maken met enige vorm van wachtlijsten. Bijna al deze Veilig Thuis organisaties geven aan maatregelen te hebben getroffen waarbij het zicht op veiligheid op de casussen die op de wachtlijst staan is gegarandeerd.

Op een enkele regio na is in elke Veilig Thuis regio sprake van voldoende gevoel van urgentie op het wegwerken van de wachtlijsten en op het voorkomen van het ontstaan van nieuwe wachtlijsten. De mate waarin grip is op de wachtlijst verschilt. Een aantal regio's geeft aan dat ondanks inzet van extra formatie het maar in beperkte mate lukt om de wachtlijst te doen dalen. Uit de gesprekken komt naar voren dat er behoefte is aan afspraken over bijvoorbeeld de mogelijkheid om versneld te triageren en hoe dit op een verantwoorde manier kan worden gedaan. In die regio's waar sprake is van onvoldoende urgentie op het wegwerken van wachtlijsten worden de risico's hiervan nadrukkelijk door Jan-Dirk Sprokkereef aangekaart in gesprekken met betreffende ambtenaren, wethouders en Veilig Thuis organisaties.

Op een enkele Veilig Thuis organisatie na is er overal sprake van één registratiesysteem en één geïntegreerd werkproces. Ook zijn in alle Veilig Thuis organisaties alle medewerkers opgeleid in het integraal werken of staat dit ingepland voor dit jaar. Hiermee is de beoogde transformatie nog geen feit. De komende tijd is veel inzet en aandacht nodig voor de interne organisatie en de ontwikkeling van vakmanschap dat is afgestemd op de nieuwe vraag en de nieuwe rol van Veilig Thuis ten opzichte van de lokale structuren. In vrijwel alle Veilig Thuis organisaties is dit een belangrijk verbeterpunt. In zeker de helft van de Veilig Thuis organisaties staat dit echter onder druk door de hoge werkdruk om het grote aantal meldingen te verwerken en eventuele wachtlijsten weg te werken, waardoor men onvoldoende toekomt aan de noodzakelijke organisatorische verandering.

Visie en positionering Veilig Thuis

In driekwart van de regio's hebben gemeenten een gezamenlijke visie op de rol en positionering van Veilig Thuis ten opzichte van de lokale structuur (wijkteams). Nog niet in al deze regio's is de aansluiting op de lokale structuur al conform deze visie tot stand gekomen.

In vrijwel al deze regio's worden afspraken gemaakt over hoe de aansluiting van Veilig Thuis op de lokale teams vorm krijgt en wanneer en hoe casussen kunnen worden overgedragen aan de lokale teams. Dit is echter een complex proces omdat gemeenten in de regio hun lokale teams op verschillende wijze hebben ingericht. Zeker in de helft van de Veilig Thuis regio's is er sprake van een liaison/relatiebeheerder/contracthouder die namens de gemeenten de opdracht heeft gekregen deze aansluiting tot stand te brengen. In vrijwel alle regio's blijft deze aansluiting een belangrijk aandachtspunt voor zowel de betreffende gemeenten als de Veilig Thuis organisatie.

Een ander aandachtspunt in het tot stand komen van de aansluiting van Veilig Thuis op de lokale structuur is het benodigde deskundigheidsniveau van medewerkers van wijkteams. In zeker vijf regio's heeft de Veilig Thuis organisatie, naast uitbreiding van het budget om wachtlijsten weg te werken, extra budget ter beschikking gekregen om (tijdelijke) ondersteuning te bieden aan lokale teams zolang deze teams nog niet over de noodzakelijke kennis en expertise beschikken om casussen van Veilig Thuis overgedragen te krijgen.

In ongeveer vijf regio's is er geen sprake van een eenduidige visie op de rol en positie van de Veilig Thuis organisatie, waarbij in een paar van deze regio's een enkele gemeente zelfs vraagtekens plaatst bij de noodzaak de beschikking te hebben over een dergelijke organisatie. Deze gemeenten zijn van mening dat de lokale structuur die zij hebben ingericht voldoende capabel is om de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling te realiseren.

Bestuurskracht

Voor vrijwel alle Veilig Thuis organisaties is door gemeenten extra budget beschikbaar gesteld om de wachtlijstproblematiek aan te pakken en verdere doorontwikkeling van de Veilig Thuis organisatie mogelijk te maken. In zeker een derde tot de helft van de regio's is sprake van een forse uitbreiding van het budget, bedragen van meer dan 1 miljoen euro worden meermaals genoemd. Over het algemeen heeft dit extra budget een tijdelijk karakter. In ongeveer de helft van de regio's hebben de gemeenten de Veilig Thuis organisatie gevraagd om te komen met een reële begroting voor 2017, waarbij de verwachting is dat het tijdelijk extra toegevoegde budget een meer permanent karakter zal krijgen.

In ongeveer een derde van de regio's is nog geen definitieve keuze gemaakt over hoe de Veilig Thuis organisatie duurzaam wordt vormgegeven. In deze regio's is veelal sprake van hetzij een projectorganisatie, hetzij een samenwerkingsverband. In ongeveer de helft van deze regio's is weliswaar nog geen sprake van een voorgenomen besluit over hoe dit per 1 januari 2017 wordt vormgegeven, maar zijn de contouren van dit besluit helder en eenduidig. In de andere helft van deze regio's zijn deze contouren nog niet helder. Dit draagt een (groot) risico in zich. In een aantal gevallen leidt dit namelijk tot (grote) onrust onder medewerkers of onduidelijkheid in de aansturing van medewerkers waardoor de inhoudelijke kwaliteit onder druk kan komen te staan. Dit risico kan wellicht iets beheerst worden door het organiseren van duidelijkheid over de aansturing, een duidelijke visie op de rol van Veilig Thuis en een integraal werkproces.

Conclusies

De mate waarin gemeenten in een regio:

- in staat zijn om te komen tot een gezamenlijke visie op de rol en positie van de Veilig Thuis organisatie ten opzichte van de lokale structuur,
- en vervolgens in staat zijn de randvoorwaarden te creëren zodat zowel de lokale structuur als de Veilig Thuis organisatie in staat worden gesteld om volgens die visie te werken,
- en waar dat nog niet mogelijk is alternatieve oplossingen te financieren,

is een goede indicator voor de inhoudelijke kwaliteit die door de Veilig Thuis organisatie duurzaam kan worden geleverd.

Wanneer deze visie ontbreekt, er geen reëel beeld is van de noodzakelijke randvoorwaarden en deze randvoorwaarden niet worden gecreëerd, is het risico aanzienlijk dat de inhoudelijke kwaliteit van de betreffende Veilig Thuis organisaties ernstig onder druk komt te staan. Dit zijn regio's die vallen in de derde categorie zoals in paragraaf 1.2 beschreven. Veilig Thuis Gelderland Zuid, die door de inspecties onder verscherpt toezicht is geplaatst, behoort tot deze regio's. Naast deze organisatie wordt er rekening mee gehouden dat 3 à 4 andere Veilig Thuis organisaties aan deze categorie kunnen worden toegevoegd. Het gaat hierbij dan onder andere om Veilig Thuis organisaties waarbij de bestaande inhoudelijke kwaliteit steeds verder onder druk komt te staan omdat gemeenten niet de noodzakelijke randvoorwaarden creëren voor de Veilig Thuis organisatie.

In deze regio's voert Jan-Dirk Sprokkereef adviesgesprekken met zowel verantwoordelijk wethouders als bestuurders van Veilig Thuis organisaties over de opgaven en de urgentie deze aan te pakken. Naast de adviesgesprekken die Jan-Dirk Sprokkereef voert, is hij voornemens een zogenaamd 'buddy-systeem' te introduceren. Hierbij wordt een Veilig Thuis organisatie uit de categorie 'basis op orde' of een van de sterkere Veilig Thuis organisaties uit de categorie 'basis op orde maar potentieel kwetsbaar/basis binnen afzienbare tijd op orde' gekoppeld aan een zwakkere Veilig Thuis organisatie om zo het wederzijdse leren te faciliteren. Wanneer de adviesgesprekken niet het gewenste resultaat opleveren is er behoefte aan een escalatieladder. De resultaten van de adviesgesprekken worden tweewekelijks besproken in een overleg tussen Jan-Dirk Sprokkereef, VNG, VWS en VenJ. In dit overleg worden ook mogelijkheden voor escalatie besproken.

Ongeveer twee derde van de regio's behoort tot de categorie 'basis op orde maar potentieel kwetsbaar/basis binnen afzienbare tijd op orde'. In deze regio's is sprake van een eenduidige visie, is voldoende budget beschikbaar gesteld aan de Veilig Thuis organisatie om invulling te geven aan deze visie en wordt vanuit de gemeenten ook gestuurd op adequate aansluiting van de lokale structuur. In een groot deel van deze regio's wordt nog invulling gegeven aan de implementatie van de visie en zijn de effecten hiervan nog pril of worden pas later in het jaar verwacht. De ontwikkelingen in deze regio's worden gemonitord en waar nodig en/of gewenst wordt advies gegeven.

Aan de hand van het normenkader Veilig Thuis dat wordt ontwikkeld (zie paragraaf 1.5) kunnen gemeenten en Veilig Thuis organisaties beter volgen of de ingezette verbeteracties ook daadwerkelijk leiden tot de gewenste inhoudelijke kwaliteit. Hiermee kan nauwkeuriger in beeld gebracht worden of de basis in deze regio's duurzaam op orde is gebracht.

1.5 Normenkader Veilig Thuis

Tijdens de gespreksronde is geconstateerd dat de huidige (wettelijke) eisen voor Veilig Thuis organisaties onvoldoende richting biedt aan zowel voor deze organisaties als voor de gemeenten in hun rol als opdrachtgever. Vertegenwoordigers van een groot aantal gemeenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan een nadere uitwerking van de eisen aan Veilig Thuis organisaties naar veldnormen.

Een gedragen normenkader voor het functioneren van een Veilig Thuis organisatie leidt tot eenduidige definities met betrekking tot de kwaliteit van dienstverlening die van een Veilig Thuis organisatie mag worden verwacht. Een dergelijk normenkader biedt daarnaast houvast om voor de Veilig Thuis organisaties die tot de tweede categorie behoren (zie voorgaande paragraaf) in kaart te brengen wat er aan ondersteuning noodzakelijk is om deze organisaties tot de eerste categorie te laten behoren.

Een dergelijk normenkader Veilig Thuis moet opgesteld worden met het veld en gemeenten zodat er breed draagvlak voor bestaat en als veldnorm kan dienen. De te ontwikkelen veldnormen moeten ook aansluiten bij het toetsingskader dat de inspecties momenteel ontwikkelen. Het normenkader ondersteunt ook bij de dialoog tussen opdrachtgever (gemeenten) en opdrachtnemer (Veilig Thuis organisatie) over de kwaliteit van dienstverlening.

Proces

Gezien de urgentie van de wachtlijstproblematiek en het daarmee samenhangende ‘zicht op veiligheid’ worden deze thema’s als eerste opgepakt. De overige thema’s, zoals onder andere de multidisciplinaire besluitvorming, worden daarna uitgewerkt.

Om nog voor de zomer te komen tot een uitwerking van wachtlijsten, doorlooptijden, en zicht op veiligheid worden op korte termijn drie expertsessies georganiseerd. Voor deze expertsessies worden zowel medewerkers van Veilig Thuis organisaties als van gemeenten uitgenodigd. Bij de verdere uitwerking wordt gebruik gemaakt van bestaande normenkaders en het handelingsprotocol.

De opbrengsten van deze expertsessies leiden tot een concept normenkader Veilig Thuis. Dit concept wordt voorgelegd aan de VNG commissie en zal dan worden vastgesteld door het netwerk Veilig Thuis.

Beschikbare middelen Veilig Thuis

Op basis van dit concept normenkader Veilig Thuis kan in kaart gebracht worden welke opgave elke Veilig Thuis organisatie heeft om hieraan te voldoen en hoe dit zich verhoudt tot de beschikbare financiële middelen.

Uit een eerste voorzichtige benchmark onder Veilig Thuis organisaties komt naar voren dat er sprake is van een grote bandbreedte in het beschikbare budget voor Veilig Thuis (van 3.375–8.399 euro per 1.000 inwoners). Deze betrouwbaarheid van deze benchmark laat nog te wensen over (er moet bv. nog gecorrigeerd worden voor budget voor boven wettelijke taken) maar steunt het vermoeden dat het voor een aantal Veilig Thuis organisaties ingewikkeld zal zijn om onder de huidige condities voldoende inhoudelijke kwaliteit te leveren.

Het normenkader moet op lokaal en regionaal niveau (en/of waar nodig op nationaal niveau) leiden tot een discussie over het minimaal noodzakelijke kwaliteitsniveau ten opzichte van de financiële middelen die men hiervoor ter beschikking kan en wil stellen.

Bijlage 1 Voorbeeld van een risicoscan

Op basis van:

Gesprek XXXX 2016 met:

— xx

Moet nog aangevuld worden met zienswijze ambtenaar/instelling/wethouder.

Overall beeld/analyse:

— Xx

Nr.	Topic	Toelichting
Inhoudelijke dienstverlening		
1	Inspectie rapport stap 1 en verbeterplan	
2	Hertoets inspectie	
3	Wachlijsten	
4	Zicht op veiligheid	
5	Bereikbaarheid en beschikbaarheid	.
6	Deskundigheidsbevordering van medewerkers	
7	Doorontwikkeling van een systeemgerichte gezinsaanpak	
8	Verbeteren registratie en beleidsinformatie	

Visie en positionering Veilig Thuis	
9	Visie op de positie van Veilig Thuis in totaal sociaal domein
10	Inrichting van de lokale structuren sociaal domein
11	Vraagstukken als gevolg hiervan
Governance/bestuurskracht	
12	Visie op positionering Veilig Thuis (zelfstandige stichting, onderdeel van stichting, onderdeel van GGD, anders)
13	Visie op sturing en bekostiging
Kerndata en financiën	
18	Structurele budget VT 2016
19	Primair proces: Aantal meldingen VT (januari t/m maart 2016) Aantal adviesvragen (januari t/m maart 2016) Aantal onderzoeken (januari t/m maart 2016)
20	Formatie: VT in fte (vast en tijdelijk) op 1 april 2016 Formatie vertrouwensartsen in fte (vast en tijdelijk) op 1 april 2016 Formatie gedragswetenschappers in fte (vast en tijdelijk) op 1 april 2016